

PhDr. Jozef Jablonický, DrSc.

(3. 1.1933 – 7. 12. 2012)

Každý, kto sa aspoň trochu zaujíma o dejiny Slovenska 20. storočia, sa nevyhnutne stretol s prácami alebo vyjadreniami výnimočného historika Dr. Jozefa Jablonického. Zaoberal sa najmä druhým československým odbojom. Táto téma je súčasťou dejín storočia, v ktorom nebola núdza o skutočne radikálne spoločenské, politické a ekonomické zmeny. O históriu sa zaujímal už od čias, keď vyrastal v rodnom Zavare. Po absolvovaní Filozofickej fakulty UK v Bratislave nemohol byť prijatý do Historického ústavu SAV; dôvodom bola jeho aktivita v „pyžamovej revolúcii“ v roku 1956, keď bol „predsedom tzv. deklaračného výboru študentov bývajúcich v internáte na Suvorovovej (teraz Dobrovičovej) ulici“.¹ Po štúdiách bol zamestnancom ONV v Trnave a potom dva roky učil v Trnave. V roku 1960 bol prijatý do Historického ústavu SAV. Tam sa začal naplno venovať téme občianskeho odboja a výsledkom jeho tvorivého úsilia bola kniha *Z ilegality do povstania*, vydaná v roku 1969. Patrí k základným prácam o druhom odboji. O jej kvalite a hodnotnom prínose, ktorý dosiať nikto neprekonal, svedčí aj jej druhé, a to nezmenené (!) vydanie v roku 2009, o čo sa zaslúžilo Múzeum SNP. Vzácná kniha sa tak dostala opäť do širšieho povedomia spoločnosti. V čase prvého vydania vzbudila táto monografia značný záujem aj preto, lebo o občianskom odboji neexistovala seriózna práca. Pozitívne prijatie však o niekoľko rokov vystriedalo jej negatívne hodnotenie a následne vyradenie z knižníc.

V roku 1973 sa začala profesionálna i spoločenská izolácia Dr. Jablonického. Dôvodom bola práve kniha *Z ilegality do povstania*. Napriek vzniknutým problémom sa tejto knihy nevzdal, trval na tom, že všetko, čo v nej uviedol, je pravda, a že nemá dôvod svoje názory korigovať. Napokon bol v roku 1974 z politických dôvodov nútený odísť z Historického ústavu SAV. Zamestnanie našiel v Štátnom ústave pamiatkovej starostlivosti.

Perzekúcia Dr. Jablonického neostala bez ohlasu. V exilovom periodiku *Listy* č. 6/1975 o jeho osude písal historik Ján Mlynárik pod pseudonymom Ľ. Lipka.² Zverejnené informácie vyvolali rozruch a Dr. Jablonický bol podozrievaný, že sa sám postaral o takúto publicitu, ktorá bola pre režim nepríjemná.³ O Dr. Jablonickom a jeho zápase s normalizačnou mocou informoval v slobodnom svete i Vilém Prečan.⁴

Od 8. novembra 1976 až do novembrových udalostí roka 1989 viedol Dr. Jablonický zápas najmä s príslušníkmi Štátnej bezpečnosti. O tom, ako sa bránil a akými rôznymi spôsobmi ho chceli prinútiť mlčať, svedčia jeho záznamy uverejnené v knihe *Samizdat o disente*. Príčinou

¹ MARUŠIAK, J.: Verný vlastnému presvedčeniu. In: *Kritika&Kontext*, 5, č. 1, 2000, s. 49.

² Bližšie pozri MLYNÁRIK, J.: *Diaspora historiografie. Štúdie, články a dokumenty k dejinám československej historiografie v rokoch 1969 – 1989*. Praha : IPEL, 1998, s. 505 – 506.

³ Bližšie pozri JABLONICKÝ, J.: *Samizdat o disente. Záznamy a písomnosti*. 3. Bratislava : Kalligram, 2007, s. 73 – 76.

⁴ Bližšie pozri PREČAN, V.: *V kradeném čase. Výběr ze studií, článků a úvah z let 1973 – 1993*. Praha – Brno : USD AV ČR – DOPLNĚK, 1994, s. 395 – 405.

konfliktu s normalizačnou mocou boli jeho názory na knihu Dr. Gustáva Husáka *Svedectvo o Slovenskom národnom povstaní* a glorifikáciu jej autora, ktorá bola súčasťou normalizačného výkladu protifašistickej rezistencie.⁵ Počas tohto obdobia Dr. Jablonický napísal veľa kvalitných prác vydávaných samizdatovo a neskôr zverejnených v exilových časopisoch a knižných publikáciách.⁶ Jeho zápas nielen o osobnú slobodu a dodržiavanie platných zákonov pre všetkých sa skončil úspešne. Po nežnej revolúcii mohol začať tvoriť a žiť bez zásahov moci, no začal sa, žiaľ, jeho ďalší zápas o pravdu. Angažoval sa totiž proti novým, tentoraz ľudáckym deformáciám druhého odboja. Snažil sa, aby sa do povedomia spoločnosti vrátili významné osobnosti dejín Slovenska. Známe sú jeho postoje v prospech Milana Hodžu, ktorého osobnosť si od roku 2005 pripomínáme aj podujatím Dni Milana Hodžu.

Dr. Jablonický sa zasadzoval o pravdu a spravodlivosť. Nemal problém rozprávať ani o svojom členstve v komunistickej strane, o vlastných zlyhaniach a hľadaní cesty k nadobudnutiu vlastného presvedčenia. Neobával sa konfrontácií, lebo vedel, že pravda je súčasťou vyšších mravných princípov, a nie je možné ju navždy potláčať.

Do nových pomerov, a to demokratických, vstúpil s vysokým mravným a profesionálnym kreditom. Na nikoho neútočil, snažil sa iných pochopiť. Uvedomoval si, že politika bude opäť deformovať politickú históriu. Vedel, že zbaviť sa starých – bolševických, ľudáckych, nacionalistických, ba aj hungaristických – spôsobov myslenia a konania bude nemenej zložité ako transformovať politiku, ekonomiku, ako aj celú spoločnosť.

V roku 1990 spoluzakladal Politologický kabinet SAV a v rokoch 1990 – 1992 bol zároveň predsedom Komisie vlády SR pre analýzu historických udalostí z rokov 1967 – 1970. Novovzniknuté akademické pracovisko viedol osem rokov. V ďalších rokoch 2000 – 2008 bol predsedom Vedeckej rady Politologického kabinetu SAV, ktorý sa v roku 2002 transformoval na Ústav politických vied SAV.

Vo svojich vedeckých prácach sa po roku 1990 zamerával na výskum perzekúcie odbojárrov. Zasadzoval sa o objektívne zobrazenie nielen SNP či druhého odboja, ale aj celkovo histórie Slovenska. Odmietal dezavovanie komunistickej účasti v odboji. Rázne vystupoval proti glorifikovaniu vojnového slovenského štátu a jeho predstaviteľov. Dr. Jablonický sa stal legendou vďaka svojim nekompromisným názorom, ktoré boli vždy jasné.

V mene všetkých pracovníkov Ústavu politických vied SAV, ktorý založil a dlhé roky viedol, ďakujeme za vykonanú prácu. Jeho dielo ostáva s nami, rovnako ako spomienky na túto výnimočnú osobnosť.

Češť jeho pamiatke!

Norbert Kmet'

⁵ Pozri napríklad JABLONICKÝ, J.: *Glosy o historiografii SNP. Zneužívanie a falšovanie dejín SNP*. Bratislava : NVK International, 1994.

⁶ Bližšie pozri JABLONICKÝ, J.: *Samizdat o odboji. Štúdie a články*. Bratislava : Kalligram, 2004; JABLONICKÝ, J.: *Samizdat o odboji. Štúdie a články. 2*. Bratislava : Kalligram, 2006.